

GLOBALIZATSIYA VA MILLIY TILNING TA'SIRI: XALQARO MULOQOTDA MILLIY TILLARNING ROLI

Ziyadulloyeva Nilufar Shodiyorovna

Samarqand Davlat Chet tillar instituti talabasi

Gmail: ziyodullayevanilufa44@gmail.com

Ilmiy rahbar: **Sattarova Diltrabo Ikrambayevna**

Samarqand Davlat Chet tillar instituti asistant o'qituvchisi

Gmail: sattarovadilrabo25@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada globalizatsiyaning hozirgi kunga ta'siri va xalqaro tillarning roli muhokama qilinadi. Globalizatsiyaning dunyo miqyosida tashqi aloqalarning kuchayib borishi jumladan, xalqaro muloqotda tillarning roli, milliy til va identifikatsiya, milliy tilni saqlashdagi qiyinchiliklar va yechimlari, milliy tilga e'tibor qaratish kabilari ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: globalizatsiya va milliy tillarning muvozanati, xalqaro savdo va diplomatiya, madaniy almashinuv, raqamli texnologiyalar, internet ta'siri.

KIRISH

Hozirgi kunda globalizatsiya jarayoni dunyo miqyosida ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy aloqalarni kuchaytirayotgan bir vaqtda, milliy tillar o'rtasida yangi muloqot shakllari va qiyinchiliklar paydo bo'lmoqda. Globalizatsiya - bu davlatlar o'rtasidagi chegaralarning siqilishi, xalqaro savdoning, ilm - fan va texnologiyaning tezkor rivojlanishi, madaniyatlar va tillarning o'zaro ta'siri jarayonidir. Bu jarayon, shubhasiz, tillarning o'zgarishiga, yangi til o'rganish tendentsiyalarining kuchayishiga va ayrim tillarning kamroq ishlatilishiga olib kelmoqda. Biroq, milliy tillar, har bir millatning o'ziga xosligini saqlab qolish va uni avloddan - avlodga yetkazishdagi o'z rolini yo'qotmayapti.

Globalizatsiya va Milliy tillarning muvozanati

Globalizatsiya, o'zining dinamik ta'siri orqali, xalqaro muloqotda ingliz tilining pretsedenti sifatida ko'payishiga olib keldi. Ingliz tili, biznes, siyosat, ilm-fan, texnologiya va ma'daniyat sohalarida " global til " sifatida dominantlik qilishda davom etmoqda. Biroq, bu holat milliy tillar va ularning o'ziga xosligini yo'qotishiga olib kelmaydi, balki milliy tillar globalizatsiyaning ijtimoiy - iqtisodiy jarayonlariga qarshi kurashish imkoniyatiga ega. Har bir millat, o'z tilini saqlab qolish,

rivojlantirish va kelajak avlodlarga uzatish uchun harakat qilishda davom etmoqda. Milliy tilning o'ziga xosligi va uning madaniyat bilan chambarchas bog'liqligi, xalqning dunyoqarashi, qadriyatlari va tarixini aks ettiradi. Shuning uchun, milliy til faqat muloqot vositasi emas, balki bir xalqqa tegishli bo'lgan madaniyatning ajralmas qismidir.

Xalqaro muloqotda milliy tillarning roli. Globalizatsiya davrida milliy tillar xalqaro muloqotda o'zining o'rnini qanday topmoqda? Bu savolga javob berishda, ikki muhim omilni e'tiborga olish lozim.

Xalqaro savdo va diplomatiya: Globalizatsiya jarayonida, xususan iqtisodiyot va siyosat sohalarida tillar o'rtasidagi muvozanat o'zgaradi. Ko'plab davlatlar o'z tillarini xalqaro savdo va diplomatiyada ishlatishga intilishadi. Masalan, Yaponiyadagi kompaniyalar o'z tillarini saqlashni va rivojlantirishni, ayniqsa xorijiy bozorlarda, o'z madaniyati va mahsulotlarini targ'ib qilishda muhim deb bilishadi. Shu bilan birga, ko'plab diplomatik va siyosiy jarayonlarda ingliz tilining roli kuchli bo'lsa-da, milliy tillar ham o'z ahamiyatini yo'qotmaydi.

Madaniy almashinuv: Globalizatsiya, madaniyatlarni birlashtirish jarayonini kuchaytirdi, ammo bu jarayon faqat til orqali amalga oshmaydi. Milliy tillar, har bir millatning madaniy xususiyatlarini saqlab qolish, yangi avlodlarga o'z tarixiy merosini yetkazish vazifasini bajaradi. Masalan, O'zbekistonda o'zbek tilining rivojlanishi va saqlanishi uchun hukumat va jamoatchilik tomonidan ko'plab tashabbuslar amalga oshirilmoqda. Shu bilan birga, xalqaro muloqotda ingliz tilining keng tarqalishi o'zbek tilining xalqaro arenada ko'proq ishlatilishini talab qiladi.

Milliy Til va Ijtimoiy Identifikatsiya: Milliy til nafaqat kommunikativ, balki identifikatsion rol ham o'ynaydi. Odamlar o'z tillarida muloqot qilganlarida, ular o'zlarini milliy va madaniy doiralarga bog'laydilar. Har bir millat, o'z tilida fikr bildirish va o'z madaniyati haqida gapirish orqali o'zining tarixiy va madaniy merosini saqlab qoladi. Globalizatsiya jarayonida, global til sifatida ingliz tilining ustunligi va unga qiziqishning ortishi, ayrim millatlarda o'z tilining o'zgarishini va qisman yo'qolishini keltirib chiqarishi mumkin. Shu bilan birga, milliy tilni saqlab qolish, tilni o'rganish va undan foydalanishdagi innovatsion yondashuvlar, tilning madaniyatdagi ahamiyatini yanada oshiradi.

Milliy Tilni Saqlashdagi Qiyinchiliklar va Yechimlar. Globalizatsiyaning ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy ta'siriga qarshi, milliy tillarni saqlash va rivojlantirishning ba'zi qiyinchiliklari mavjud. Bu qiyinchiliklar orasida:

- *Texnologik inqilob*: Kompyuterlar va internet, asosan ingliz tilida ishlaydi, bu esa o'z tilini rivojlantirishda qiyinchiliklar tug'diradi. Shu sababli, milliy tillar uchun raqamli kontent yaratish va texnologiyalarga moslashtirish zaruriyati mavjud.

- *Edukatsiya tizimi*: Globalizatsiya talablariga javob berish uchun, ko'plab davlatlar ingliz tilini ta'lim tizimiga kiritishga harakat qilishadi. Biroq, bu jarayon milliy tilning ta'limda o'z o'rnini yo'qotishiga olib kelishi mumkin.

Yechim sifatida, milliy tillarni saqlab qolish uchun davlatlar va jamiyatlar quyidagi yo'nalishlarda ish olib borishlari zarur:

1. *Milliy tilga e'tibor qaratish*: Tilni saqlash va rivojlantirish, hukumatlar va jamoatchilikning eng muhim vazifalaridan biri bo'lishi kerak.
2. *Raqamli tillar rivojlanishi*: Milliy tillarda raqamli texnologiyalar yaratish, internet va mobil ilovalarda milliy tilni qo'llab-quvvatlash.
3. *Multilingualizmni qo'llab-quvvatlash*: Bir vaqtning o'zida bir nechta tilni bilish, jamiyatning ko'p tilli bo'lishi, global muloqotda milliy tillarning o'z o'rnini saqlashga yordam beradi.

Globalizatsiya va milliy tilning ta'siri o'rtasidagi muvozanatni topish zamonaviy jamiyatlar uchun katta ahamiyatga ega. Milliy tillar, o'zining ijtimoiy va madaniy ahamiyatini saqlab qolgan holda, global muloqotda ham o'z o'rnini topishga qodir. Til, nafaqat muloqot vositasi, balki milliy va madaniy identifikatsiyaning ajralmas qismidir. Globalizatsiya jarayonida milliy tillarni saqlab qolish va rivojlantirish, jamiyatlar va davlatlar tomonidan o'zaro muloqotning yanada samarali va barqaror bo'lishini ta'minlashga xizmat qiladi.

Milliy tilni saqlash — bu nafaqat tilni o'rganish va ishlatish, balki bir xalqqa xos madaniyat, tarix va qadriyatlarni avloddan-avlodga uzatish vazifasidir. Bugungi kunda globalizatsiya, texnologik taraqqiyot va xalqaro aloqalar jarayonlari milliy tillarga yangi chaqiriqlarni keltirib chiqarmoqda. Biroq, milliy tilni saqlashda duch kelayotgan qiyinchiliklarni yengish uchun samarali yechimlar mavjud.

Globalizatsiya va Ingliz Tilining Dominatsiyasi: Globalizatsiya jarayonida, ayniqsa, iqtisodiyot, ilm-fan, siyosat va madaniyat sohalarida ingliz tilining ustunligi ortmoqda. Ingliz tili ko'plab xalqaro tashkilotlar, universitetlar, kompaniyalar va ilmiy jurnallarda asosiy til sifatida qo'llaniladi. Bu holat milliy tillarning xalqaro aloqalarda kamroq ishlatilishiga olib keladi va yosh avlodlar ingliz tilini o'z ona tillaridan ko'proq afzal ko'rishlari mumkin.

Milliy tillarni saqlash va rivojlantirish uchun bir necha choralar ko'rish kerak:

- *Ta'lim tizimida milliy tilga katta e'tibor:* Milliy tillar asosida ta'lim berish, tilni o'rgatishda modern metodlarni qo'llash va akademik faoliyatda ona tilidan foydalanishni kuchaytirish zarur.
- *Ingliz tilini bilish zaruriyati:* Ingliz tilini o'rganishning ahamiyatini inkor etmaslik kerak, lekin bu tilni ona tiliga nisbatan birinchi o'ringa qo'yish emas, balki ikkinchi til sifatida rivojlantirish kerak.
- *Global til va milliy til o'rtasida balans yaratish:* Ingliz tili global muloqotda zarur, lekin milliy tilni rivojlantirish va saqlashda uning o'rni muhim. Milliy tilni raqamli platformalarda kengroq tarqatish va ilmiy faoliyatda qo'llash talab etiladi.

Raqamli Texnologiyalar va Internetning Ta'siri: Raqamli texnologiyalar va internet milliy tillarni saqlash uchun katta imkoniyatlar yaratgan bo'lsa-da, ularni samarali ishlatishdagi kamchiliklar ham mavjud. Ko'plab internet-resurslar ingliz tilida mavjud bo'lib, bu o'z tilida kontent yaratishda qiyinchiliklarga olib keladi. Yana bir muammo — raqamli texnologiyalarning milliy tillar uchun to'g'ri moslashmaganligi.

- *Raqamli platformalarda milliy tilni rivojlantirish:* Milliy tillarda internet resurslari, veb-saytlar, dasturlar va mobil ilovalar yaratish va ulardan faol foydalanish.
- *Texnologiya ishlab chiqaruvchilari bilan hamkorlik:* Milliy tilni raqamli tizimlarda qo'llab-quvvatlash uchun texnologik kompaniyalar bilan hamkorlikda ishlash va milliy tilni raqamli kommunikatsiyalar uchun moslashtirish.
- *Milliy tilga asoslangan dasturlar yaratish:* Tillarni o'rganish dasturlari, avtomatik tarjima tizimlari va nutq tanish dasturlarini milliy tillar uchun ishlab chiqish zarur.

Yosh Avlodning Tillarni Qabul Qilishdagi Qiyinchiliklar: Yosh avlodlar orasida ingliz tiliga bo'lgan qiziqish va uning kundalik hayotda keng qo'llanilishi milliy tilga bo'lgan e'tiborni kamaytirishi mumkin. Yoshlar o'z ona tillaridan ko'ra global tilga ko'proq qiziqish bildirishadi, bu esa milliy tilning kelajakda xush keladigan va qulay bo'lib qolishiga xalaqit berishi mumkin.

- *Yoshlar uchun interaktiv ta'lim usullari:* Milliy tilni yoshlar orasida yanada jozibador qilish uchun interaktiv, multimedia usullarini, o'yinlarni va ijtimoiy tarmoqlarni qo'llash.
- *Milliy tilni modaga aylantirish:* Milliy tilni moda va kreativ sohalarda qo'llash, yangi so'zlar va ifodalarni yaratish orqali ona tilining ahamiyatini oshirish.

- Ijtimoiy tarmoqlarda milliy tilni qo'llash: Yoshlar o'rtasida milliy tilni ijtimoiy tarmoqlarda ishlatishni rag'batlantirish, tilni zamonaviy va qiziqarli shaklda targ'ib qilish.

Milliy Tillarni Rivojlantirishdagi Siyosiy Ta'sirlari. Ba'zi mamlakatlarda milliy tilni rivojlantirish siyosiy nuqtai nazardan cheklangan yoki rasmiy tilni o'zgartirishga qaratilgan siyosatlar mavjud. Bu, ayniqsa, ko'p tilli jamiyatlarda bir necha til o'rtasidagi muvozanatni saqlashda qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. Milliy tilning hukumat va qonunchilik tizimida yetarlicha qo'llab-quvvatlanmasligi, tilning ommaviy so'zlashuv va rasmiy hujjatlarda ishlatilmasligiga olib keladi.

- Siyosiy iroda va davlatning roli: Hukumat milliy tilni rivojlantirish uchun aniq siyosat va dasturlarni ishlab chiqishi, tilni ta'lim, qonunchilik va davlat boshqaruvida mustahkamlashi kerak.
- Milliy tilning rasmiy maqomini saqlash: Milliy tilni davlat organlarida, maktablarda, universitetlarda va boshqa muhim sohalarda rasmiy til sifatida saqlash.
- Tilni muhofaza qilishga qaratilgan qonunlar: Milliy tilni himoya qilish va rivojlantirish uchun maxsus qonunlar va dasturlarni ishlab chiqish.

Milliy Til va Madaniyatni Saqlashdagi Madaniy Ta'sirlar. Globalizatsiya jarayonida boshqa madaniyatlar va tillarning ta'siri kuchaygan sari, milliy til va madaniyatni saqlash masalasi ham qiyinlashadi. Madaniy asimilyatsiya yoki boshqa tillarning milliy tilni "yutib" ketishi xavfi mavjud.

- Milliy madaniyat va tilni targ'ib qilish: Madaniy merosni va tilni ommalashtirish uchun madaniy tadbirlar, festival va ko'rgazmalar o'tkazish.
- Milliy tilni san'atda va madaniyatda ishlatish: Filmlar, musiqa, adabiyotlar va boshqa san'at shakllarida milliy tilni keng ishlatish va undan foydalanish.
- Madaniy merosni saqlash: Tilni saqlashda madaniy merosni ham yodda tutish va madaniy ahamiyatga ega joylarni, odatlarni va an'analarga asoslangan dasturlarni ishlab chiqish.

Milliy tilni saqlashdagi qiyinchiliklar bugungi kunda globalizatsiya, texnologiya va madaniy ta'sirlar bilan bog'liq bo'lsa-da, bu jarayonlarni samarali boshqarish mumkin. Milliy tillarni saqlash va rivojlantirish uchun ko'plab yechimlar mavjud, ular ta'lim tizimi, raqamli platformalar, siyosat va madaniyat orqali amalga oshirilishi lozim. Davlatlar, jamiyatlar va shaxslar milliy tilni saqlashga bo'lgan mas'uliyatni his qilishlari va bu tilni kelajak avlodlarga muvaffaqiyatli yetkazish uchun sa'y-harakatlar qilishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. AD Ikramboyevna, SD Ikramboyevna, The Ways of Forming Secondary Nomination in Uzbek Language and Its Impact on Linguistics, International Journals of Sciences and High Technologies, 2023
2. A . K . Shamsheva , R. N. Melibayeva, X. E. Usmanova, I. O. Xaydarov. Umumiy psixologiya O'quv qo'llanma. - T.: Barkamol fayz media , 2018. - 272 b
3. SD Ikramboyevna, Classification of Functions of Communicative Strategy and Tactics in Political Communication, Miasto Przyszłości 50, 548-553, 2024
4. M Ubaydullayeva, U Murodova, Saida Zunnunova Asarlarida Kurashchan Qahramon Talqini, Академические исследования в современной науке 2 (23), 123-135, 2023
5. B. M. Umarov. Psixologiya Darslik - T.:, 2012
6. UM Azamatovna, The History Of The Development Of The Terms Of Literary Studies Of The Turkic Peoples
7. D Axmedova, S Zarmaskhonov, Exploring Global Perspectives In Language Teaching And Learning, Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit, 205-207, 2024.
8. Abdufattokhov, S., Ibragimova, K., & Gulyamova, D. (2021, November). The applicability of machine learning algorithms in predictive modeling for sustainable energy management. In International Conference on Forthcoming Networks and Sustainability in the IoT Era (pp. 379-391). Cham: Springer International Publishing.
9. Ghodake, S. P., Malkar, V. R., Santosh, K., Jabasheela, L., Abdufattokhov, S., & Gopi, A. (2024). Enhancing Supply Chain Management Efficiency: A Data-Driven Approach using Predictive Analytics and Machine Learning Algorithms. International Journal of Advanced Computer Science & Applications, 15(4).
10. Dohare, S., Pamulaparthi, L., Abdufattokhov, S., Naga Ramesh, J. V., El-Ebiary, Y. A. B., & Thenmozhi, E. (2024). Enhancing Diabetes Management: A Hybrid Adaptive Machine Learning Approach for Intelligent Patient Monitoring in e-Health Systems. International Journal of Advanced Computer Science & Applications, 15(1).
11. Honkeldieva, M., Bukhorov, K., Sayfiyeva, M., & Choriyeva, G. (2023, March). Study on the clathrates and polymorphes of plant polyphenols. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1142, No. 1, p. 012068). IOP Publishing.

12. Ruziev, S., Honkeldieva, M., Bukhorov, K., & Sayfiyeva, M. (2023). Spread, damage and control measures of powdery mildew disease of grain crops. In E3S Web of Conferences (Vol. 421, p. 02011). EDP Sciences.
13. Khojamkulova, Y., Honkeldieva, M., & Choriyeva, G. (2023). Effect of abiotic stresses on the physiological characteristics of rice (*Oryza sativa*). In E3S Web of Conferences (Vol. 421, p. 05002). EDP Sciences.
14. Abdufattokhov, S., Normatova, N., & Shermatova, M. (2022). Artificial Neural Networks Based Predictive Model for Detecting the Early-Stage Diabetes. Journal of Artificial Intelligence, Machine Learning and Neural Network (JAIMLNN) ISSN, 2799-1172.
15. Chen, Z., Xie, M., Zu, Q., & Abdufattokhov, S. (2023). Electrical Automation Intelligent Control System Based on Internet of Things Technology. *Electrica*, 23(2).
16. Islomjanovna, A. M. (2024). Bolaning Ijtimoiylashuv Jarayonidagi Omillar Hamda Oil A Va Jamiyatning Ahamiyati. *International Journal of Education, Social Science & Humanities*, 12(6), 1154-1158.
17. Islomjanovna, A. M. (2022). Traditions of culture in Islam and their modern significance. *World Bulletin of Social Sciences*, 9, 198-202.
18. Abdufattokhov, S., Mahamatov, N., Ibragimova, K., Gulyamova, D., & Yuldashev, D. (2022). Supervisory optimal control using machine learning for building thermal comfort. *Operations Research and Decisions*, 32(4).